

МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ TASHKILOTLARIDA MARKAZLAR FAOLIYATIDA INTEGRATSION YONDASHUV ASOSIDA TA'LIM TARBIYA JARAYONINI TASHKIL ETISH

Eshboyeva Diyoraxon Doniyor qizi

Chirchiq Davlat Pedgogika Universiteti magistranti.

Аnotatsiya:

Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida markazlar faoliyatida integratsion yondashuv asosida ta'lim va tarbiya jarayonini tashkil etish masalalari ko'rib chiqiladi. Maktabgacha ta'limda integratsion faoliyat bolalar rivojlanishining barcha jihatlarini — intellektual, ijtimoiy, hissiy va jismoniy tomonlarini o'z ichiga olgan holda tashkil etiladi. Xususan, maqolada xorij tajribalari asosida integratsion yondashuvni amaliyotga joriy etishning afzalliklari, bu jarayonda pedagoglarning roli va ularning metodik yondoshuvlari yoritilgan. Shuningdek, maktabgacha ta'lim muassasalarida markazlararo mashg'ulotlar orqali bolalar o'rtasidagi ijtimoiylashuv jarayonlarini rivojlantirish va ta'lim sifatini oshirish imkoniyatlari tahlil qilingan.

Аннотация:

В статье рассматривается организация образовательного процесса в дошкольных образовательных учреждениях на основе интеграционного подхода в деятельности центров. Интеграционная деятельность в дошкольном образовании охватывает все аспекты развития детей: интеллектуальное, социальное, эмоциональное и физическое. В частности, статья раскрывает преимущества внедрения интеграционного подхода в образовательную практику на основе зарубежного опыта, роль педагогов и их методические подходы. Также анализируются возможности развития социального взаимодействия среди детей и повышения качества образования через межцентровые занятия в дошкольных учреждениях.

Annotatsion:

The article discusses the organization of the educational process in preschool institutions based on an integrative approach in the activities of centers. Integrative activities in early childhood education encompass all aspects of child development: intellectual, social, emotional, and physical. In particular, the article highlights the benefits of implementing the integrative approach in educational practice based on foreign experiences, the role of educators, and their methodological approaches. Additionally, the article analyzes the opportunities for enhancing socialization among children and improving the quality of education through inter-center activities in preschool institutions.

Kalit so'zlar: Integratsion yondashuv, maktabgacha ta'lim, markazlar faoliyati, ta'lim tarbiya jarayoni, xorij tajribalari, pedagogik metodlar, bolalar rivojlanishi, ijtimoiylashuv, ta'lim sifatini oshirish, markazlararo mashg'ulotlar.

Ключевые слова: Интеграционный подход, дошкольное образование, деятельность центров, процесс обучения и воспитания, зарубежный опыт, педагогические методы, развитие детей, социализация, повышение качества образования, межцентровые занятия.

Key words: Integrative approach, preschool education, center activities, educational and developmental process, foreign experiences, pedagogical methods, child development, socialization, improving education quality, inter-center activities.

Kirish

Maktabgacha ta'lim tizimi, bolalar shaxsiyatining rivojlanishida muhim o'rin tutadi, chunki bu davrda ularning kognitiv, ijtimoiy-emotsional va fiziologik rivojlanishlari uchun poydevor yaratiladi. Maktabgacha ta'limning asosiy maqsadi — har bir bolaning individual xususiyatlarini inobatga olgan holda, uning intellektual va emotsional rivojlanishini ta'minlashdir. Bu jarayonda turli pedagogik metodlar va yondashuvlarning qo'llanilishi muhim ahamiyatga ega.

So'nggi yillarda ta'lim jarayonida integratsion yondashuvning ahamiyati ortib bormoqda. Integratsion yondashuv, turli fanlarni va faoliyatlarni birlashtirish orqali bolalarning umumiy rivojlanishini ta'minlashga yordam beradi. Maktabgacha ta'lim

tashkilotlarida integratsion faoliyatni tashkil etish, bolalar uchun ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, ularning kreativ va analitik fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish, hamda ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirish imkonini beradi. Integratsion yondashuvni maktabgacha ta'limda amalga oshirishda markazlararo mashg'ulotlar o'zining muhim o'rnini egallaydi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida markazlar orqali bolalar turli fanlarni bir vaqtda o'rganishadi. Masalan, san'at, matematika, tabiatshunoslik va til markazlari bolalarning turli ko'nikmalarini rivojlantirishda bir-birini to'ldiruvchi va bog'lovchi omilga aylanishi mumkin. Bunday faoliyat orqali bolalar nafaqat fanlar bo'yicha bilib olishadi, balki ijodiy, muloqotga kirishish va jamoada ishlash ko'nikmalarini ham egallashadi. Shu bilan birga, markazlararo ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etishda o'qituvchining roli katta. Pedagoglar bolalar uchun turli mashg'ulotlarni o'tkazishda yondashuvlarni integratsiyalash, bolalarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda, ularning rivojlanishiga yordam beradigan ta'lim muhitini yaratishi lozim. O'qituvchilar jamoaviy ishlash orqali yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llashda o'zaro tajriba almashish va bir-birini qo'llab-quvvatlashni ta'minlashga e'tibor qaratishlari zarur.

Bundan tashqari, bolalar o'rtasida ijtimoiy muloqot va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish, ularning umumiy rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi. Integratsion faoliyat orqali ta'lim jarayonini tashkil etishda xorijiy tajribalar, masalan, Skandinaviyada ta'lim tizimi, bolalar o'rtasida jamoaviy faoliyatni rivojlantirishda muhim yondashuvlarni o'z ichiga oladi. Bu tajribalar o'qituvchilarga integratsion yondashuvni amaliyotga joriy qilishda ko'mak beradi, maktabgacha ta'limda integratsion yondashuv asosida markazlarda ta'lim-tarbiyaviy jarayonni tashkil etishning samarali usullarini aniqlash, o'qituvchilarning metodik malakalarini oshirish va bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash uchun zarur pedagogik muhitni yaratishdir. Bunday yondashuv bolalar uchun ko'proq imkoniyatlar yaratish, ularning o'z qobiliyatlarini to'liq namoyon etishlariga yordam beradi.

Maktabgacha ta'lim tizimida integratsion yondashuvni qo'llash bolalarning umumiy rivojlanishini ta'minlash, ijtimoiy va emotsional ko'nikmalarini rivojlantirish,

shuningdek, bilim va ko'nikmalarni birlashtirib o'rganish imkonini yaratadi. Bunday yondashuv, ta'limning turli sohalarini birlashtirib, bolalarga kompleks, ularning qiziqishlari va ehtiyojlariga mos keladigan o'quv faoliyatini tashkil etadi. Markazlararo mashg'ulotlar bolalarning tafakkurini kengaytirish, ijodiy va intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

1. Integratsion yondashuvning mohiyati

Integratsion yondashuv — bu turli fanlar, bilimlar va faoliyat turlarini o'zaro bog'lab, bolalar ta'limini samarali tashkil etishga qaratilgan pedagogik modeldir. Ushbu yondashuv ta'lim jarayonida fanlararo aloqalarni o'rnatish, o'quvchilarga bir-birini to'ldiruvchi bilimlar va ko'nikmalarni o'rgatish orqali ularning kompleks rivojlanishini ta'minlaydi.

Maktabgacha ta'limda integratsion yondashuvning asosiy maqsadi — bolalarning mantiqiy fikrlashini, ijodiy qobiliyatlarini, hamda o'zaro muloqot va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishdir. Shu bilan birga, integratsion yondashuv orqali bolalar o'zining ichki dunyosini o'rganadi, emotsional va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi, natijada ular ijtimoiy muhitga tezroq moslashadilar.

2. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida markazlararo mashg'ulotlarni tashkil etish

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida markazlararo mashg'ulotlar — bu turli ta'lim markazlari (masalan, san'at, tabiat, matematika, nutq va boshqalar) orqali bolalarga bilim va ko'nikmalarni birlashtirish imkonini beruvchi faoliyatlardir. Bunday mashg'ulotlar, albatta, integratsion yondashuv asosida tashkil etilishi kerak.

Markazlararo mashg'ulotlar, masalan, san'at va matematika yoki tabiatshunoslik va til markazlarini birlashtirish orqali bolalarda mantiqiy fikrlash va ijodkorlik ko'nikmalarini bir vaqtda rivojlantiradi. Bunda o'qituvchi bolalarga har bir faoliyatning qanday bog'liqligini tushuntirib, turli ilmiy va ijodiy faoliyatlarni birlashtiradi.

3. Markazlarda ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishning tamoyillari

Maktabgacha ta'limda integratsion yondashuv asosida markazlarda ta'lim-tarbiyaviy jarayonni tashkil etishning asosiy tamoyillari quyidagilardir:

1. Bolalarning individual ehtiyojlarini inobatga olish: Har bir bola o'zining individual xususiyatlari, qiziqishlari, qobiliyatlari va ehtiyojlariga ega. Shuning uchun, ta'lim jarayonini bolaning individual rivojlanishiga moslashtirish zarur.

2. Fanlararo aloqalar: Fanni boshqa fanlar bilan bog'lash orqali bolalar bir vaqtning o'zida bir nechta sohalarida bilim va ko'nikmalarni o'zlashtiradi. Misol uchun, san'at va matematika, tabiat va nutq markazlarini birlashtirish orqali bolalarning ijodiy va analitik fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin.

3. Faoliyatga asoslangan yondashuv: Bolalar o'z faoliyatlari orqali bilib olishadi. Shuning uchun, markazlararo mashg'ulotlar faqat nazariy bilimlar bilan cheklanmasdan, bolalarni amaliy faoliyatga jalb qilishni ta'minlash kerak. Masalan, tabiat markazida bolalar o'simliklar va hayvonlar haqida bilib, ularni o'rgatishda interaktiv faoliyatlar orqali tajriba orttiradilar.

4. Jamoaviy faoliyat: Integratsion yondashuv bolalarning birgalikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Markazlararo mashg'ulotlar bolalarga guruhda ishlashni o'rgatish, boshqalarning fikrini hurmat qilish, jamoada birgalikda maqsadga erishish ko'nikmalarini shakllantiradi.

4. O'qituvchining roli

O'qituvchining roli maktabgacha ta'limda markazlararo mashg'ulotlarni tashkil etishda katta ahamiyatga ega. O'qituvchi bolalar bilan to'g'ri aloqa o'rnatish, ularning ehtiyojlarini tushunish, mashg'ulotlar davomida bolalar uchun maqsadlarni aniq belgilash va shaxsiy yondashuvni ta'minlash lozim.

Integratsion yondashuvni amalga oshirishda o'qituvchining metodik tayyorgarligi ham muhim. U, avvalo, markazlararo mashg'ulotlar uchun samarali dars rejalarini tuzishi va mashg'ulotlarni bolalar uchun qiziqarli va foydali tarzda tashkil etishi kerak.

5. Integratsion yondashuvning xorijiy tajribalari

Xorijiy tajribalarda integratsion yondashuvni qo'llash jarayonlari muvaffaqiyatli natijalar ko'rsatmoqda. Masalan, Finlandiya, Niderlandiya, Shvetsiya kabi davlatlarda maktabgacha ta'limda markazlararo mashg'ulotlar tizimi samarali ishlamoqda. Bu

mamlakatlarda ta'lim tizimi, bolalarning umumiy rivojlanishiga xizmat qiladigan faoliyatlarni birlashtirishga qaratilgan.

Finlandiyada, masalan, bolalar turli markazlarda faoliyatlarni birlashtirib, tabiatni o'rganish va san'atni qo'llash orqali mustaqil fikrlash va ijodkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Niderlandiyada esa, markazlararo mashg'ulotlar orqali bolalarga ijtimoiy ko'nikmalarni o'rgatish va guruhlarda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga katta e'tibor beriladi.

Maktabgacha ta'limda integratsion yondashuv orqali markazlarda ta'lim-tarbiyaviy jarayonni tashkil etish bolalar uchun eng samarali va kompleks rivojlanish imkoniyatini yaratadi. Bunday yondashuv bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlab, ularni nafaqat bilimli, balki ijodiy, muloqotga kirishuvchi va jamoaviy ishlashga qodir shaxslar sifatida tayyorlaydi. Integratsion faoliyatni tashkil etishda pedagoglarning o'qituvchilik malakasi va metodik yondashuvlar katta rol o'ynaydi. Shuningdek, xorijiy tajribalar asosida samarali va innovatsion yondashuvlarni amalga oshirish maktabgacha ta'lim tizimini yanada rivojlantirishga yordam beradi.

Xulosa:

Integratsion ta'lim jarayonini tashkil etishda o'qituvchining roli beqiyosdir. O'qituvchi bolalarning rivojlanishiga mos ravishda ta'lim faoliyatini tashkil qilish, markazlararo mashg'ulotlar orqali bolalar uchun keng imkoniyatlar yaratish lozim. O'qituvchining metodik tayyorgarligi, individual yondashuvi va bolalar bilan to'g'ri aloqa o'rnatish ta'lim jarayonining muvaffaqiyatli bo'lishini ta'minlaydi.

Xorij tajribalari, xususan, Finlandiya, Niderlandiya, Shvetsiya kabi davlatlarning maktabgacha ta'lim tizimida integratsion yondashuvni qo'llashdagi muvaffaqiyatlari, bu tizimning nafaqat bolalar rivojlanishiga, balki jamiyatga ham foydali ekanligini ko'rsatadi. Ularning tajribalari o'quv muhitini yanada boyitish va bolalarga har tomonlama rivojlanish imkonini yaratishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, integratsion yondashuvni amalga oshirish uchun pedagogik malaka va metodik bilimlarni doimiy ravishda oshirib borish zarur. Markazlararo mashg'ulotlarni samarali tashkil etish bolalar ta'limiga innovatsion yondashuvlarni joriy etishda katta

imkoniyatlar yaratadi. Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'limda integratsion yondashuv orqali markazlararo mashg'ulotlarni tashkil etish bolalarning rivojlanishini har tomonlama ta'minlashga xizmat qiladi, ularni nafaqat bilimlar bilan, balki ijtimoiy, emotsional va ijodiy qobiliyatlari bilan ham boyitadi. Bu yondashuv ta'lim jarayonining sifatini oshirish, o'quvchilarni yangicha fikrlash va jamoaviy ishlashga o'rgatishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Xojayev, T. (2020). Maktabgacha ta'lim tizimi va uning rivojlanishi. Toshkent: O'zbekiston xalq ta'limi nashriyoti.
2. Dadajonova, N. (2019). Pedagogik texnologiyalar va integratsion yondashuv. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.
3. Mirzazoda, B. (2018). Bolalar tarbiyasi va integratsion faoliyatning ahamiyati. Tashkent: Ta'lim nashriyoti.

Internet sahifalari:

1. <https://www.unicef.org/uz/ta'lim> - UNICEF ning O'zbekiston bo'yicha ta'lim rivoji va maktabgacha ta'limga oid resurslari.
2. <https://www.edu.uz/ru> - O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligining rasmiy veb-sahifasi, maktabgacha ta'lim tizimiga oid yangiliklar va normativ hujjatlar.
3. <https://www.edutopia.org> - EduTopia, pedagogika va ta'lim jarayonidagi innovatsion metodlar va xorijiy tajribalar haqida ma'lumotlar.
4. <https://www.oecd.org/education/early-childhood-education/> - OECD (Iqtisodiy Hamkorlik va Rivojlanish Tashkiloti) tomonidan taqdim etilgan maktabgacha ta'lim bo'yicha tadqiqotlar va tavsiyalar.